

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ МЕДІАЦІЇ В РАМКАХ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ

Радомська О.В.,

здобувач Донецького юридичного інституту МВС України

Доцільність альтернативних шляхів врегулювання конфліктів у різних країнах світу підтвердилася давно, а всі переваги та недоліки були з'ясовані протягом тривалого періоду застосування. Звернемося до світової історії розвитку досудових способів вирішення спорів. В середині 70-х років ХХ століття зросло значення альтернативних способів вирішення спорів через невдоволення населення США якістю відправлення правосуддя і погіршенням його доступності. Саме це послужило імпульсом для активного розвитку медіації в країнах загального права. В країнах континентального права медіація розвивалася плавно. У Німеччині, Австрії, Данії, Шотландії, Італії, Франції і Швейцарії вона приживається досить повільно. Винятком стала Голландія - завдяки впровадженню досудових способів вирішення спорів медіація в Голландії знаходиться на досить високому рівні розвитку.

Про користь запровадження обов'язкової процедури медіації свідчить англійський досвід. У 1999 році у Великій Британії була проведена реформа, відома як реформа лорда Вульфа, в результаті якої суди отримали право рекомендувати сторонам звернутися до медіації, якщо суд не вбачає перспективність врегулювання спору у даній справі.

У разі, якщо сторона відмовляється від проведення медіації, вона повинна дати суду пояснення причин (наприклад, довести, що така процедура була проведена раніше або що інша сторона відмовилася від її проведення або неодноразово відмовлялася від переговорів). Якщо суд визнає такі причини неповажними, то покладає усі судові витрати незалежно від результату на сторону, що ухиляється. Директива ЄС 2008/52/ЄС від 21 травня 2008 року зазначає, що в ЄС доступ до правосуддя має включати як доступ до судових, так і до позасудових методів вирішення спорів [1]. Подібний порядок потрібно запровадити і в Україні.

На крок попереду України опинилася Російська Федерація, де з 1 січня 2011 року прийнято Федеральний закон № 193-ФЗ «Про альтернативну процедуру врегулювання спорів за участю посередника (процедурі медіації)» (далі Закон) [2].

Умовно в Законі процедурі медіації поділяють на позасудову, досудову і судову. Процедура медіації може проводитися:

1) у позасудовому порядку – у разі, коли у супротивних сторін виникають труднощі в врегулювання спору, а звертатися до суду у них наміру немає;

2) у досудовому порядку – у випадках, передбачених законопроектом, або на підставі внесеної до договору або в іншу юридично обов'язкову угоду, укладену між учасниками спору, медіативне застереження про необхідність врегулювання розбіжностей шляхом застосування процедури медіації;

3) у рамках судового процесу – у разі, коли сторони мають право на будь-якій стадії судового розгляду перервати процес і звернутися до процедури медіації, а на суд покладається обов'язок запропонувати сторонам використовувати процедуру медіації.

Одночасно із Законом про медіацію в Росії був прийнятий Федеральний закон № 194-ФЗ «Про внесення змін у окремі законодавчі акти Російської Федерації у зв'язку з прийняттям Федерального закону «Про альтернативну процедуру врегулювання спорів за участю посередника (процедурі медіації)», яким встановлюються: порядок застосування процедури медіації при розгляді справи в суді загальної юрисдикції або господарському суді; порядок затвердження медіативної угоди судом, арбітражним судом, третейським судом; порядок звернення до суду, господарський суд, третейський суд при наявності укладеного і підлягає виконанню медіативної угоди; процесуальні гарантії конфіденційності процедури медіації [3].

У рамках адміністративної реформи в Україні до проекту Закону про медіацію слід було б внести положення, що стосуються всіх зазначених процедур медіації – позасудової, досудової та судової [4]. Так, регулювання позасудової процедури медіації передбачити мінімальним, оскільки наслідки звернення сторін до такої процедури не пов'язані з прийняттям або можливістю прийняття державними органами рішення по суті спору.

Щодо використання процедури медіації у досудовому порядку або в рамках судового процесу, коли спір знаходиться на вирішенні в суді або в третейському суді, була потрібна більш детальна законодавча регламентація.

Одними із основних потенційних користувачів медіації могли б стати суб'єкти господарювання. Залучення бізнесу до використання процедур примирення, у тому числі медіації, сприятиме стягнення третейськими судами та судами, що прогнала, судових витрат іншої сторони в повному обсязі. Тоді у сторін буде стимул до того, щоб мирно врегулювати суперечку, коли відмова від цього не є розумною.

За останні кілька років в адміністративне процесуальне законодавство, що регулює процедуру розгляду спорів між суб'єктами

господарювання, були внесені зміни по ряду істотних напрямків, ключовими з яких є:

- реалізація права на судочинство в розумний строк і права на виконання судового акту в розумний строк;

- забезпечення доступності та відкритості правосуддя, реалізація права на судовий захист, принципу правової визначеності і стабільності судових актів (звужене поле для зловживання процесуальними правами в процесі подання доказів; та інше);

- впровадження інформаційних технологій в діяльність адміністративних судів (уперше закріплено можливість подання процесуальних документів через Інтернет, право брати участь у засіданні і представляти докази допомогою відео-конференц-зв'язку, а також правила про обов'язковий аудіозапис судових засідань, обов'язкове розміщення інформації про рух справи (у тому числі всіх судових актів у справі) на офіційному сайті суду (Судова влада України, Єдиний державний реєстр судових рішень).

Суб'єктивним бар'єром для розвитку медіації в тому числі є необізнаність бізнес-спільноти, професійної юридичної спільноти про дану процедуру, її переваги перед класичним судовим вирішенням спору та її ефективності.

Для подолання бар'єрів, які стоять перед медіацією, на наш погляд, доцільно запровадити інститут обов'язкової досудової медіації в адміністративному процесі. Її запровадження дозволить сформувати культуру врегулювання спорів, що позитивно позначиться на загальній економічній ситуації в Україні та її інвестиційної привабливості. Це також буде сприяти подоланню суб'єктивних перешкод на шляху розвитку медіації.

Важливо, що результат такої процедури буде затверджуватися судом тільки після його перевірки на предмет порушення норм закону та прав третіх осіб, що дасть можливість уникнути зловживань при врегулюванні спору.

В Україні вже зроблені перші кроки на шляху до впровадження процедури судового посередництва. Зараз в окружних адміністративних судах першої інстанції здійснюється втілення програми з досудового врегулювання спорів через українсько-канадський проект «Освіта суддів – для економічного зростання» [5]. Відповідно до програми досудове врегулювання адміністративних спорів – це процес переговорів, в якому суддя виступає медіатором, допомагає вирішити спір, сприяючи пошуку добровільної домовленості між сторонами конфлікту. Процес медіації заснований на тому, що сторони за участю медіатора повинні прийти до консенсусу і досягти взаємоприйнятної угоди, а сама процедура не носить характеру тяжби. Медіатор не є арбітром, представником сторони у спорі або посередником між сторонами, не має права прийняття

рішення у суперечці. Він лише сприяє врегулюванню спору, допомагає сторонам спору в ході дискусії виявити їхні справжні інтереси і потреби, знайти рішення, що задовольняє всіх учасників конфлікту. У цьому полягає основне завдання медіатора.

Вкрай важливо популяризувати медіацію, її переваги серед суб'єктів господарювання, повідомляти громадськості про позитивні результати її використання, закріплювати різні стимули, які могли б сприяти зростанню затребуваності даної процедури.

Метою медіації в Україні можливо запропонувати зручний і швидкий спосіб вирішення спорів, який повинен відрізнятися гнучкістю і гарантувати виконання рішень, прийнятих в ході процедури медіації, заощадити судові витрати. Зокрема, можна замінити фінансові витрати судового розгляду в порівнянні з врегулюванням спору мирним шляхом.

У зв'язку із цим потрібно законодавчо визначити комплекс заходів, спрямованих на підвищення фінансової привабливості примирювальних процедур та медіації. Наприклад, повернення значної частини судового збору особам, які врегулювали суперечку після порушення провадження у справі або встановлення податкових пільг для осіб, які використовують процедуру медіації в цілях врегулювання конфліктів.

Перелік використаної літератури:

1. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters / Оpubлiкована в Официальном журнале Европейского союза № L 136, 24.5.2008, с. 3 - 8.
2. Об альтернативной процедуре урегулирования споров с участием посредника (процедуре медиации) : Федеральный закон РФ от 01.01.2011 № 193-ФЗ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yandex.ua/yandsearch?rdmnd=768688&text=Об%20альтернативной%20процедуре%20урегулирования%20споров%20с%20участием%20посредника%20%28процедуре%20медиации%29&clid=9582&lr=142&redircnt=1394565229.1>
3. О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации в связи с принятием Федерального закона «Об альтернативной процедуре урегулирования споров с участием посредника (процедуре медиации)» : Федеральный закон РФ от 27.07.2010 № 194-ФЗ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://policemagazine.ru/forum/showthread.php?t=1708>.

4. Про медіацію : Проект Закону України від 26.06.2013 р. № 2425а // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47637.
5. Українсько-канадський проект "Освіта суддів - для економічного розвитку" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.vkksu.gov.ua/ua/mijnarodne-spivrobitnistvo/ukrainsko-kanadskiy-proekt-osvita-suddiv-dlya-ekonomichnogo-rozvitku>.